

نظریات اسلام در فلسفه عملی «اجتماعی»

بدون بکار بستن و اجرای دستورات این نسخه، شفا و نجات بشر از امراض و مفاصدی که بدان مبتلا است محال و ممتنع می‌باشد. بودن چنین دستورات و احکام در دین مقدسی که در عصر جاهلیت طلوع نموده و پیشوای آن در میان قومی نادان و وحشی قدم بدینا نهاده و و هیچ معلم و استادی ندیده بنوبه خود از دلائل متقن و محکم بر حقایق این آئین و حقایق نبی اکرم می‌باشد. ما برای نمونه بمقدار فراخور این مقاله بذکر پاره‌ای از احکام اجتماعی و نظریات و دستورات اسلام «مذهب شیعه»

دین اسلام که در چهارده قرن پیش ظاهر گشته علاوه بر دستورهای عبادی و فردی برای تأمین سعادت بشر دارای بهترین و معتدلتترین دستورهای زندگی اجتماعی و مدنی نیز می‌باشد تنها نسخه نجات بخش بشر از مخاطرات و مهالك برای همیشه از قبل از اختراع صنایع سنگین و ترقی علوم و فنون و هم اکنون که بشر قدمهای بلندی در راه ترقی علوم و فنون و صنایع برداشته همانا نسخه کامل اسلامی است که آخرین طبیب روحانی و سلسله انبیاء برای بشر آورده است و

است .

وظیفه کلی هر شخص نسبت بدیگران در اجتماع از نظر اسلام

هر يك باید دیگران را دوست داشته باشد و آنچه را برای خود دوست میدارد برای آنان دوست بدارد و آنچه را برای خود نمی-خواهد برای آنان نخواهد هر فرد مسلمان باید با مور سائر مسلمین اهتمام داشته و برای آنان مفید و خادم باشد .

اسلام میگوید : بهترین مردم و محبوبترین آنان نزد خدا کسی است که وجودش برای مردم از همه نافعتر باشد و باز میگوید هیچ خصلتی از ایمان بخدا و نفع به بندگان خدا بهتر و بالاتر و هیچ خصلتی از شرك بخدا و ضرر رساندن به بندگان خدا بدتر نیست هر فرد با ایمان باید همیشه نیکخواه خالص برای دیگران باشد و حتی قصد سوء هم نسبت بدیگری نکند و یا چیزی را که برای خود دوست

میردازیم و چون غرض ما این است که این مقاله مورد استفاده غالب طبقات واقع گردد از ذکر آیات و روایاتی که مستند ما است خودداری میکنیم .

وضع اجتماع از نظر اسلام و دستور برادری و یگانگی در اسلام

اسلام میگوید افراد جامعه با ایمان برادران یکدیگرند پس باید با صلاح بین خود بپردازند . و گاه میگوید افراد ملت با ایمان باید نسبت بهم بمنزله اعضای يك خانواده که پیرمردان بمنزله پدر و جوانان بمنزله برادر و پیره زنان بمنزله مادر و اطفالشان بمنزله اولاد باشند بلکه بالاتر از این میگوید باید نسبت بیکدیگر در نیکی و مهربانی و عاطفه مانند یکتن واحد باشند که اگر عضوی از آن بدر آید سایر اعضاء همگی نیز برای خاطر آن يك عضو آرام نگیرند . و حتی مقدم داشتن دیگران بر خود (ایثار) یکی از امتیازات دین مقدس اسلام بر سایر مذاهب

ندارد برای برادر ایمانی خود در دل نگیرد اشخاص با ایمان احتیاجات یکدیگر را برآورند و محبوب - ترین آنان بسوی خدا کسی است که لطفش بخلق خدا از همه بیشتر و در انجام حوائج آنان کوشا تر باشد شخص با ایمان نباید به برادر خود خیانت و تحقیر و یا ترک یاری او بنماید اشخاص باید نسبت به یکدیگر نیکی و ترحم و بذل و بخشش داشته باشند و از حسد و ستم و پشت کردن و جدائی و دشمنی و نزاع جداً بپرهیزند بنیان گزار اسلام میگوید : آگاه باشید همانا دشمنی با یکدیگر تراشونده (از بیخ و بن کننده) دین است .

الغاء امتیازات در اسلام

اسلام در چهارده قرن پیش در محیط تاریکی که سخنی از آزادی و مساوات و حقوق بشر نبود هرگونه امتیاز نژادی و اقتصادی و حسب و نسبی را از میان برداشته و الغاء نموده است .

اسلام میگوید : همه مردم از از یک اصل و یک چیز خلق شده اند خدا بوسیله این دین نخوت جاهلیت و تفاخر بپدر و عشیره را از میان برده و الغاء نموده است در این آئین امتیازی بین غنی و فقیر نبوده و عرب را بر عجم و سفید را بر سیاه فضیلتی نیست تمام مردم مانند دندانهای یک کمانه اند ، احدی را بر دیگری فضل و مزیتی نیست و همگی در حقوق یکسانند حتی در مورد سلام نسبت به فقیر و غنی .

آری اسلام علم و تقوی را مایه فضیلت و منشأ امتیاز دانسته است ، پس میگوید نادان و جاهل برابر با دانشمند نیست ، شخص با تقوی و مطیع قوانین و احکام با فاسق هوی پرست متخلف از مقررات یکسان نیست ، ولی باید دانست اینهم تنها از نظر شرافت و احترام است نه در مقابل قوانین و احکام یعنی مثلاً بزرگترین دانشمند جامعه حق ندارد کوچکترین تعدی و تجاوز به آزادی و حقوق جانی و عرضی و

مالی نادانترین افراد جامعه بنماید.

کار و اقتصاد در نظر اسلام

اسلام در باره کار و اقتصاد میگوید خداوند آنچه را در زمین است برای شما خلق فرموده، در این زمین برای شما مایه‌ها و مواد زندگی قرار داده و شما را متمکن و متصرف در آن نموده تا خود بجوئید و بکشوید و نیازهای زندگی را فراهم ساخته اقتصادیات خود را اداره نمائید. در این راه کسالت و تنبلی نوزید. سستی و کسالت شما مانع حظ دنیا و آخرت شما است. بیکاری و پر خوابی شما مبعوض خداست. سستی و کسالت هر کس در کار و امر اقتصاد موجب آن است که طفیلی جامعه و سربار دیگران شود و کسیکه سربار دیگران گردد ملعون است بر شما باد جد و کوشش از طریق حلال در راه اقتصاد هرگز فعالیت برای اقتصاد را از راه حلال رها نکنید (پای هر کوب خود بیند و توکل بر خدا کن)

اسلام میگوید بهترین راه و

کارها ما تحصیل اقتصاد کشاورزی است کشاورزی بزرگترین کیمیا است محبوبترین کارها نزد خدا کشاورزی است. کشاورزان گنجهای خدا و مردمانند در زمین. کشاورزان در قیامت دارای نیکوترین مقام و بالاترین منزلتند پیشوایان مذهب شیعه برای اقتصادیات بیازوی خود کار میکردند و زحمت میکشیدند امام علی (ع) بیازوی خود آب میکشید و زمین را بیل میزد امام صادق (ع) مکرر دیده شده که با بیل مشغول کار بود و عرق از پشتش میریخت اشخاصی که میدیدند از ایشان تقاضا مینمودند که کار را با آنان واگذارند حضرت قبول نمیکرد و میگفت دوست دارم مرد برای طلب معاش بحرارت آفتاب ازیت بکشد و میل دارم خدا به بیند که بدست خود کار میکنم و باذیت نفس خود طلب حلال مینمایم امام موسی بن جعفر (ع) در زمین خود عرق ریزان مشغول کار بود و میگفت اشخاص بهتر از من و پدر من بدست خود در زمین کار میکردند

پیغمبر خدا و امیر المؤمنین و پدران من همگی بدست های خود کار کردند و این آزمایشها را پیغمبران و اوصیاء ایشان و نیکوکاران است. در اسلام هرگونه صنعت و ساختن هر قسم آلات و ادوات که برفع و صلاح زندگی بشر و مورد نیازمندی آنان در زندگی باشد جایز و حلال است. آری صنعت و ساختن آلات و ادواتی که از آنها جز فساد و عمل نامشروع نتیجه ای گرفته نشود مانند صنعت شراب و ساختن بت و آلات و ادوات قمار و موسیقی حرام و ممنوع است. افراد جامعه برای رفع تمام حوائج زندگی خود ناچار از مبادله محصولات زائد با محصولات مورد احتیاج خود میباشند. و از اینراه باب معاملات و داد و ستد و تجارت در جامعه مفتوح میگردد. اسلام نوع معاملات و تجارتهای معموله بین افراد بشر را با حدود و شرائط حکیمانه مخصوصی « بشرحی که در فقه مذکور است » امضاء و تجویز فرموده و لازم الاجراء دانسته است

وسائط مبادله و یا روشنتر بگوئیم تجار و کسبه بازار باید متوجه باشند که منظور از شغل و عمل آنان نه تنها نفع و اداره زندگی خود ایشان است بلکه منظور اهرام که همان سبب پیدایش شغل آنان در جامعه شده است همانا نفع جامعه و رفع احتیاجات آنان بنزدیک کردن و آوردن و گذاشتن مواد مورد احتیاج در دسترس آنان است اسلام میگوید تجار باید در معاملات و تجارت با تقوی باشند. از هرگونه زشتکاری و فساد بنام تجارت مانند، دروغ، ظلم، رباخواری، کم فروشی، پوشاندن عیب متاع، مغبون نمودن، مکر و فریب، و غش و اضرار مسلمان، احتکار مواد ضروری، جداً پرهیزند و خودداری کنند در اسلام، اشخاص در اختیار و انتخاب هر قسم کار و پیشه مشروع آزادند ولی بعضی پیشهها و کارها مانند قمار و ساختن آلات آن، ساختن بت، ساختن شراب، رباخواری، سحر و شعبده و یا تجارت و خرید و فروش چیزی

امثال اینها بشرحی که در کتب
فقه اسلام میباشد حرام و ممنوع
است .

ادامه دارد

که دارای ثمره و منفعت مشروع
نباشد چون خرید و فروش شراب،
گوشت خوک، مردار، و فروش اسلحه
بکفار برای جنگ با مسلمین و

اِذَا رَأَيْتَ عَالِمًا فَكُنْ لَهُ خَادِمًا

هنگامیکه به اندیشمندی رسیدی از او فرمانبرداری کن

هم صحبت دوستان دانشور باش
در خدمت او مطیع و فرمانبر باش

در بهر کمال از پی گوهر باش
با دانشمند چون فتادت سرو کار

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مرکز جامع علوم انسانی

